

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH W KONINIE
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК У КОНІНІ
UNIwersYTET NARODOWY W UŻHORODZIE
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
POŁUDNIOWO-WSCHODNI INSTYTUT NAUKOWY W PRZEMYSŁU
ПІВДЕННО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ У ПЕРЕМИШЛІ
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ ОДЕСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
CHERSONSKI WYDZIAŁ ODESKIEGO UNIwersYTETU
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

**ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI –
STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY
TOM XIV: WYMIARY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
W TEORII I W PRAKTYCE**

**Pod redakcją:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomyra, Vasyl Ilnytskyj**

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ
TOM XIV: ВИМІРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ**

**За редакцією:
Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький**

Konin – Użhorod – Przemyśl – Cherson
2023

Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон
2023

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIV: Виміри сталого розвитку в теорії та практиці / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. 182 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom XIV: Wymiary zrównoważonego rozwoju w teorii i w praktyce / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Przemyśl – Chersoń: Poswit, 2023. 182 s.

ISBN 978-617-8003-18-0

Видання містить матеріали, що лягли в основу доповідей XIV-ї Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи». Молоді та досвідчені науковці висвітлюють актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства та літературознавства, мистецтвознавства, історичних, суспільних та природничих наук, туризму, фізичного виховання та реабілітації. Матеріали стануть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. **J.Grzesiak**; dr hab., prof. **I.Zymomyra**; dr hab., prof. **M.Zymomyra**; dr hab., prof. **V.Halunko** (executive editor); dr hab., prof. **W.Ilnytskyj**; dr hab., zw. prof. **R.Kalinowski**; dr hab., prof. **J.Kuzmenko**; dr hab., prof. **O.Dobrowolska**; dr hab., prof. **T.Mishenina**; dr hab., prof. **K.Nowakowska**; dr hab., prof. **A.Peczarskyj**; dr hab., prof. **K.Żuchelkowska**; dr **R.Żowtani**; dr **O.Zymomyra**.

Redakcyjna kolegia:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; д-р філол. н., проф. **І.Зимомря**; д-р філол. н., проф. **М.Зимомря**; д-р юрид. н., проф. **В.Галуцько** (відповідальний секретар); д-р іст. н., проф. **В.Ільницький**; д-р габ, проф. **Р.Каліновскі**; д-р пед. н., проф. **Ю.Кузьменко**; д-р філол. н., проф. **О.Добровольська**; д-р пед. н., проф. **Т.Мішеніна**; д-р габ, проф. **К.Новаківська**; д-р філол. н., проф. **А.Печарський**; д-р габ. **К.Жухелківська**; канд. філол. н., доц. **Р.Жовтані**; канд. філол. н., доц. **О.Зимомря**.

Recenzenci:

dr hab., prof. Zenon Jasiński
dr hab., prof. Ihor Dobriański

Recenzenti:

д-р габ., проф. Зенон Ясінські
д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

ISBN 978-617-8003-18-0

© Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький, 2023
© Посвіт, 2023

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Бурдяк Р., Кантор М. Кадровий склад референтури СБ Дрогобицького надрайонного проводу ОУН (1945–1951).....	7
Буско Б. Жіночі імена в підпільному журналі УПА «Чорний ліс».....	9
Буяк Г. Громадсько-політична і культурно-просвітницька діяльність Богдана Хаварівського (1948–2016 рр.): історіографія проблеми.....	14
Ільницький В. Реконструкція бою біля села Фащівка (1–5 квітня 1945 р.).....	16
Кривошина Б. Діаспорне видання «Визвольний шлях» (80–90-ті р.р. ХХ ст.) як джерело вивчення історії Першої світової війни (до історіографії питання).....	19
Кулик С. Особливості польсько-радянської угоди 1925 р.....	23
Максимчук О. Церковнопарафіяльне шкільництво на сторінках першої київської української газети (1906–1919 рр.).....	25
Медвідь О., Біда Ю. Кооперативний рух на Дрогобиччині у міжвоєнний період.....	27
Приходько М. Громадська ініціатива в польському мистецькому просторі в 1908–1909 рр. в призмі Товариства приятелів втончених мистецтв у Львові.....	30
Собіянський В. Театральні-критичні публікації на сторінках літературно-мистецьких видань України 1920-х рр.	32
Стефанів В. Українсько-польське прикордоння: візія Яна Андрушевського.....	35
Топчий В. Праця Ксенофонта Афінського «Анабасис» як основне джерело з історії грецьких найманців на території Персії	37
Чжи Лі. До проблеми синтезу мистецтв.....	39

ПЕДАГОГІКА. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА

Бабійчук Т. Патріотичне виховання на заняттях української літератури, або Робота з романом «Капелюх Сікорського» Володимира Даниленка.....	41
Барановська О. Трансформація підходів до індивідуалізації навчання як засобу компенсації освітніх втрат учнів початкової школи в умовах воєнного стану.....	44
Бойко О. Віртуальна комунікація як засіб навчання.....	46
Гончаренко А., Дятленко Н. Ще раз про методи у системі післядипломної освіти вихователів закладів дошкільної освіти: подібність, доцільність.....	47
Grzesiak J. Konteksty kognitywistyczne i neuropsychologiczne w badaniach nad edukacją.....	50
Grzesiak J., Zimny E. Nauczyciele wobec ewaluacji jakości procesów edukacyjnych zachodzących w przedszkolu.....	56
Grzesiak J., Kalinowski R. Aspekty wartościowania i oceniania opracowań młodych pracowników nauki.....	60

Іншим прикладом застосування інтернет-комунікації у навчанні є соціальна взаємодія студентів групи через синхронну та асинхронну віртуальну комунікацію, використовуючи лише питання і відповіді, для розвитку комунікативних навичок. У своїй роботі [1] вчені намагаються зрозуміти як впливають обидві форми віртуальної комунікації на стратегію запитань студентів, що вивчають англійську мову як іноземну. В асинхронному режимі студенти задавали питання, на які потрібно давати розгорнуту відповідь, а у синхронному – лише ті, на які є коротка відповідь.

Однак, для того, щоб застосовувати віртуальну комунікацію у навчанні, спочатку потрібно підготувати спеціалістів, майбутніх вчителів та викладачів, які будуть готові ефективно інтегрувати інтернет-комунікацію у свою професійну діяльність. Теоретичні курси не дають рішення, пов'язані з викликами та труднощами використання ІТ у своїй роботі [3]. Ефективність вчителя – це оперативна здатність вчителя впливати на навчання учнів, особливо це стосується важких та невмотивованих учнів. Дослідження на Тайвані [3] показали, що на ефективність викладання не впливає участь у різноманітних чатах студентів-майбутніх вчителів. Конкретна і негайна підтримка надходить від досвідчених викладачів, а віртуальна комунікація є бажаною для заохочення співпраці між вчителем та учнем.

Таким чином, віртуальна комунікація на сьогодні є ідеальним помічником у педагогічному процесі, але сама по собі онлайн-комунікація не може і не повинна замінити процес навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. AbuSeileek A., & Qatawneh K. (2013). Effects of synchronous and asynchronous computer-mediated communication (CMC) oral conversations on English language learners' discourse functions. *Computers & Education*, 62, 181–190. doi:10.1016/j.compedu.2012.10.013.

2. Ajabshir, Zahra Fakher (2018). The effect of synchronous and asynchronous computer-mediated communication (CMC) on EFL learners' pragmatic competence. *Computers in Human Behavior*, 92, 169-177. doi: 10.1016/j.chb.2018.11.015.

3. Liaw, E.-C. (2017). Application of computer-mediated communication on teacher efficacy during school-based field experience. *Teaching and Teacher Education*, 65, 81–90. doi:10.1016/j.tate.2017.03.002

4. Schlobinski, Peter; Siever, Torsten (Hg., 2018): Sprachliche Kommunikation in der digitalen Welt. Eine repräsentative Umfrage, durchgeführt von forsa. *Networx*, 80. URL: <https://www.mediensprache.net/de/networx/networx-80.aspx> [Zugriff: 15.11.2022].

Алла ГОНЧАРЕНКО, Наталя ДЯТЛЕНКО
(Київ, Україна)

ЩЕ РАЗ ПРО МЕТОДИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПОДІБНІСТЬ, ДОЦІЛЬНІСТЬ

Якість дошкільної освіти визначається професійною підготовленістю педагога. На тлі варіативних пропозицій щодо суб'єктів підвищення кваліфікації педагогіків закладів дошкільної освіти інститути післядипломної освіти мають незмінну першість

і незаперечні переваги. Довіра здобувачів освіти до них є сталою. Це спонукає викладачів інститутів до постійного оновлення змісту, пошуків варіативності формату, осучаснення та вивіщення підходів в організації курсової перепідготовки, застосування варіативних методик.

Вдале поєднання традиційних та інноваційних методів сприяє не лише накопичення та подачі інформації, а й активізації механізмів пізнання через аналіз, пошук, дослідження, зіставлення з досвідом, задіявання власних резервів. І що не менш важливе – культивування професійного натхнення.

Апробованими та поширеними методами є самопроєктування і адаптивно-педагогічне проєктування, тренінг і коучинг, навчальний семінар і супервізія. Зупинимося детальніше на супервізії. Супервізорство пройшло тривалі етапи еволюції. Його розвиток триває й понині, збагачуючись новими відтінками та реагуючи на сучасні виклики.

Щодо терміну «супервізор». У Типовому положенні про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» супервізію визначено як інструмент професійної підтримки та професійного розвитку, комплекс заходів із навчально-методичного супроводу педагогічних працівників закладів дошкільної і загальної середньої освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи [4, 2].

У своєму дослідженні Ю. С. Запорожцева послуговується вживаними синонімами залежно від функції: супервізор, наставник, консультант, фасилітатор, супроводжувач, що у своїй більшості подібні до наставництва. А з терміном «супервізорство», що містить у собі елементи контролю, управління, синонімізується «нагляд» (буквальний переклад з англійської мови). Такий ряд дає глибше розуміння поняття та виводить на аналіз досвіду минулих років, коли було поширеною наставництво, як форма адаптації (часто обов'язкова) молодого спеціаліста на робочому місці, як практичний спосіб поєднання теорії і практики [1].

За змістом теж знаходимо подібність практики супервізорства і практики наставництва. Обидві практики прагнуть покращення педагогічних результатів, аналізуючи та обираючи найбільш вдалі способи. Воно забезпечує педагогів зворотнім зв'язком щодо поведінки, яку треба змінити. Таким чином, наставництво є технікою покращення освітнього процесу. Та й ролі наставника суголосні функціям супервізора: фасилітатор, ведучий, консультант, тренер. Наставництво завжди зосереджується на активному впливі. Подібний підхід фіксується у системі післядипломної освіти: процес активного навчання, заохочення до самоосвіти, до побудови нових знанневих конструктів на основі вже існуючих. Такий підхід є систематичним, однак потребує від викладача гнучкості й змінності, побудови освітнього процесу на основі зваженого успіху й підтримки почуття гідності вихователя.

До слова: наставники не проходили спеціальної підготовки, тому їхні функції, методи діяльності вироблялися на основі здобутків попереднього позитивного досвіду та як результат обміну досвідом з колегами.

В останні роки неухильно зростає кількість інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, що потребує від педагога означення свого ставлення до ситуації, готовності до роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби, оцінки власних ресурсів, освоєння нових підходів. Ми розглянемо метод супервізії з позиції потреб вихо-

вателя закладу дошкільної освіти, з позиції умов вихователя інклюзивної групи. З огляду на особливі потреби дітей, їх соціалізацію та умови війни всі учасники освітнього процесу переживають руйнівні стресові ситуації.

Метод супервізії в наукових розвідках подається як підсилення мотивації до пізнання, здобуття нових знань, поєднання їх з досвідом, підтримання сил та культивування натхнення, самозбереження. Довіра вихователя до супервізора, готовність його до співучасті виводить з кола невіршених проблем, висновків, негативних емоцій. А дослідник Ю.С. Запорожцева зазначає, що взаємодія наставника-супервізора з педагогом допомагають останньому проаналізувати професійну проблему, намітити можливі варіанти її вирішення. Такий аналіз унеможливить виникнення синдрому «вигорання» і емоційного, і професійного [1]. Вбачаємо аналогію підходу у дослідженнях С. Ставкової, де педагогічний супровід розглядається як така форма взаємодії, що поєднує спрямовану допомогу конкретному супроводжуваному в процесі його особистісного професійного зростання з вибором ним способів поведінки, позиції та прийнятті відповідних рішень [3].

У такому трактуванні викладачі, психологи, методисти набувають характеристик супроводжувачів. Створення широкого інформаційно-педагогічного поля, вивчення запитів вихователів, задоволення професійних потреб – це допомога, що базується на волі слухачів курсів підвищення кваліфікації і не зменшує їхньої відповідальності за вибір особливостей, кута своєї практичної діяльності, за вибір з-поміж інших єдиного або найбільш доцільного варіанту вирішення конкретної проблеми. Саме у цьому контексті супервізію можна розглядати як процес підтримки фахівців, які працюють у сфері «людина-людина». Таким чином, усно передаються знання й досвід від супроводжувача до супроводжуваного.

Н. Любченко та Н. Білик, досліджуючи проблему, вважають за можливе розглядати супервізію як технологію післядипломної освіти педагогічних працівників (складника освіти дорослих), яка забезпечує набуття нових і вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої, професійної (професійно-технічної) або фахової передвищої освіти та практичного досвіду. Механізм реалізації технології забезпечується формами, методами, прийомами та засобами здійснення діяльності.

Ми розглядаємо супервізію як форму підтримки педагога, який може сфокусуватися на своїх труднощах у роботі з учнями, колегами, керівництвом, зрозуміти їх причину, можливість поділитися своїми думками, сумнівами, занепокоєнням, знайти шляхи вирішення, розділити відповідальність за ухвалення рішень із супервізором або групою. Саме супервізія може підштовхнути фахівця до пошуку нових знань, можливостей, і вмотивувати піклування про себе [2, 8].

Висновок: отже, супервізорство є дієвим інструментом професійного розвитку педагогів. Цей інструмент за характеристикою впливу, за функціональними проявами супервізора уподібнюється до наставництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Запорожцева Ю.С. Стратегія супервізії (наставництва) як підтримка професійного розвитку сучасного педагога. *Педагогіка формування творчої особистості*

у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 69. Т. 1. С. 70–73. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-1.13>

2. Любченко Н.В., Білик Н.І. Супервізія як технологія післядипломної освіти педагогічних працівників у контексті Концепції «Нова українська школа». *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 5 (200). С. 8. URL: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(200\)-5-13](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(200)-5-13)

3. Ставкова С. До питання вивчення та використання супервізії яксоціальної технології. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 3. С. 186–187.

4. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа». Укладачі: Н.І. Клокар, О.В. Нікулочкіна. Київ, 2018. С. 2.

Jan GRZESIAK
(Konin, Polska)

KONTEKSTY KOGNITYWISTYCZNE I NEUROPSYCHOLOGICZNE W BADANIACH NAD EDUKACJĄ

Rozwiązania praktyczne w procesach edukacyjnych w każdym przypadku uzasadniają potrzebę i możliwości pogłębionych analiz i studiów nad problematyką ewaluowania wartości i wartościowania wszystkich zjawisk i procesów zachodzących w edukacji. Na kanwie tychże analiz możliwe będzie wzbogacenie wiedzy naukowej niezbędnej do konstruowania coraz bardziej racjonalnych i przede wszystkim skutecznych rozwiązań na potwierdzenie postawionej wcześniej tezy: *Edukacja, a w niej ukryty jest skarb – kiedy?*

W tym kontekście cieszy fakt popularyzowania w Polsce projektów edukacyjnych podnoszących potrzebę edukacji uzasadnionej neurologicznie (Taraszkiewicz, 2005; Sawiński, 2005; Karpieńska 2005). Ich autorzy zakładają, że nauczyciele, pracownicy nadzoru pedagogicznego i władze oświatowe zostaną wyposażeni w niezbędną, aktualną wiedzę na temat funkcjonowania ludzkiego mózgu oraz wykorzystania tej wiedzy w organizowaniu procesu uczenia się i nauczania. Chodzi o wdrożenie zasad i strategii działania neuropedagogiki, czyli nowoczesnej pedagogiki na miarę XXI wieku. Już obecnie nauki neurologiczne dostarczają wielu danych, dzięki którym możliwe są nowe interpretacje typowych zagadnień edukacyjnych i problemów związanych z procesem uczenia się. Dają też rozwiązania do walki z niepowodzeniami szkolnymi (z punktu widzenia neurodydaktyki trudności w uczeniu się można opisać jako uczenie się z wykorzystaniem nieefektywnych strategii). Ogólne założenie projektu dotyczącego neurologicznego uzasadnienia edukacji sprowadza się do przesłania, że nauczycielom potrzebna jest wiedza z zakresu neurologii, neuropedagogiki i edukacji twórczości. Dziś edukacja powinna w znacznie większym stopniu wykorzystywać genetyczno-biologiczne uwarunkowania naszego rozwoju i faktyczne predyspozycje człowieka, czyli powinna być «uzasadniona neurologicznie».

Nowoczesność rozwiązań neurodydaktyki polega na eksponowaniu i uwzględnianiu:

- prawidłowości, mechanizmów i możliwości ludzkiego rozwoju,
- faktycznych możliwości ludzkiego mózgu i preferencji w uczeniu się,